

April 2011

- p1. TBES doorgelicht
- p3. Deltaprogramma IJsselmeergebied
- p4. Aankondiging veldexperiment luwtestructuur
- p4. Afscheid gedeputeerden
- p5. Interview Flos Fleischer
- p6. Interview Roelof Balk
- p7. Impressie bijeenkomst 'Toerisme en recreatie in het Markermeer-IJmeer'
- p8. Stand van zaken dijkversterking Hoorn-Amsterdam
- p8. Tijdslijn NMIJ
- p8. Tijdslijn WMIJ

Nieuwsbrief Markermeer-IJmeer

Deze nieuwsbrief is een gezamenlijke uitgave van de Werkmaatschappij Markermeer-IJmeer en Natuurlijk(er) Markermeer-IJmeer over de natuurontwikkelingen in het Markermeer -IJmeer. Voor opmerkingen of vragen, voor het doorgeven van namen en adressen van mensen die de nieuwsbrieven ook zouden willen ontvangen, kunt u contact opnemen met: tmij@flevoland.nl of [08008002@rws.nl](tel:08008002) Algemene informatie kunt u vinden op www.markermeerijsmeer.nl of www.rijkswaterstaat.nl/nmij.

TBES doorgelicht

Begin 2011 is door de Werkmaatschappij Markermeer- IJmeer het Toekomst Bestendig Ecologische Systeem (TBES) tegen het licht gehouden. Dit gebeurde op basis van tussenresultaten uit het wetenschappelijk onderzoeksprogramma Autonome Neergaande Trends (ANT) en het meer praktisch ingestoken onderzoeksprogramma Natuurlijk(er) Markermeer - IJmeer (NMIJ).

TMIJ

Het TBES is onderdeel van het Toekomstbeeld Markermeer IJmeer (TMIJ) dat gaat over (de samenhang tussen) natuur, recreatie, ruimtelijke kwaliteit, economie en veiligheid. Uitgangspunt daarbij is het laten ontstaan van veerkrachtige natuur die zich zelf in stand kan houden. Verbetering van de ecologische kwaliteit is een noodzakelijk uitgangspunt om ruimtelijke en economische ontwikkelingen in het gebied mogelijk te maken.

Het TBES is een ontwikkelperspectief van tientallen jaren, waarbij de snelheid van ontwikkelen beïnvloed kan worden door de behoefte aan ontwikkelruimte in het gebied. Het TBES is in 2007 geformuleerd op basis van de toen beschikbare kennis en inzichten. Inmiddels is er via de onderzoeksprogramma's NMIJ en ANT nieuwe kennis opgedaan. Gekeken is of de huidige kennis aanleiding geeft om het TBES en de geformuleerde maatregelen aan te passen. >

Om het huidige systeem om te vormen naar het toekomstbestendig systeem zijn de ecologische vereisten van het natuursysteem van het Markermeer en IJmeer in beeld gebracht, te weten:

- heldere randen langs de Noord-Hollandse kust. Dit gebied biedt groeiplaats aan waterplantenvegetaties, is leefgebied voor een natuurlijke vispopulatie en rijke bodemfauna en kent een rijkdom aan ongewervelde dieren;
- een gradiënt in slib van helder water (Noord-Holland) naar troebel water (Flevoland). Samen met een onregelmatige bodem vormt dit extra habitats voor bodemdieren, prooivissen en waterplanten. Door de grote schaal vormt het een belangrijk rustgebied voor de vele watervogels;
- een land-waterzone van formaat. Het gaat om gebieden waarin verschillende vroege successiestadia van kleimoeras voorkomen die een sterke impuls geven aan de diversiteit in soorten en biotopen/habitats. Het vormt rust-, foerageer- en broedgebied voor eenden, ganzen, vogels van kwelders en schorren, en rietvogels. Er is een grote diversiteit aan waterplanten en een grote verscheidenheid aan leefgebieden voor vissen;
- een versterkte ecologische relatie met de binnendijkse natuur. Hiermee ontstaan functionele relaties waaronder rust en foerageerplekken, vluchtplaatsen bij zwaar weer, leefgebied voor dieren die buitendijks te weinig ruimte hebben en paai- en opgroeiplaatsen voor vis. Daarnaast gaat het om de relatie met de andere wateren van het IJsselmeergebied. Pas als deze aspecten op orde zijn, zal er sprake zijn van een toekomstbestendig systeem.

Het TBES is beschreven in het document 'ecologie en waterkwaliteit'. Dit document kunt u downloaden op <http://www.markermeerijmeer.nl/homedownloads/70737.aspx?t=Achtergronddocumenten>

Highlights NMIJ

Het onderzoeksprogramma Natuurlijk(er) Markermeer-IJmeer moet uitwijzen welke maatregelen die zijn voortgekomen uit TMJ het meest kansrijk zijn voor de ontwikkeling van een robuust ecologisch systeem en een klimaatbestendig watersysteem in Markermeer en IJmeer. Er worden daarbij verschillende onderzoeksmiddelen ingezet, zoals veldexperimenten, monitoring van bestaande situaties, bureau- en modelstudies. Op basis van de uitkomsten tot dusver wordt bevestigd dat de eerder genoemde ecologische vereisten van belang zijn voor het realiseren van natuurdoelstellingen in het gebied.

NMIJ richt zich op maatregelen die de ecologie verbeteren. Tot nu toe heeft dat het volgende beeld opgeleverd:

- Heldere randen langs de Noord-Hollandse kust kunnen op een effectieve wijze worden gerealiseerd door de aanleg van luwtestructuren op plaatsen met een maximale waterdiepte van circa 3 meter. De locatie en afmeting van dergelijke structuren dienen zorgvuldig te worden afgestemd met de wensen van gebruikers in de omgeving, waarbij moet worden gezocht naar meerwaarde voor bestaande (en nieuwe) functies zoals recreatie en waterveiligheid. Om het voorspelde effect van luwtemaatregelen in de praktijk te toetsen wordt deze zomer gestart met een veldexperiment met een tijdelijke structuur in het Markermeer. De proef bij Zeevang heeft een looptijd van maximaal 1 jaar;

- Door de aanleg van diepe putten op strategische locaties in het meer (en in combinatie met andere maatregelen zoals luwtestructuren) kan lokaal het water helder worden. Door de diepte ontstaat in de waterkolom bovendien een temperatuurverloop die gunstig kan zijn voor bepaalde vissoorten. In deze verdiepingen wordt slib opgevangen dat vervolgens afgegraven wordt om de put diep te houden. Het afgegraven slib kan worden gebruikt op plaatsen waar natuurlijk materiaal nodig is voor de uitvoering van andere (natuur)maatregelen;
- Voor het vergroten van de ecologische diversiteit is de ontwikkeling van een grote land-waterzone belangrijk. De optimale locatie, vorm en de omvang daarvan worden momenteel nader onderzocht; nu lijkt vanuit de functionaliteit van het moeras een locatie bij de Houtribdijk het meest effectief. Deze locatie is gunstig omdat het een ecologische stapsteen tussen natuurgebieden in de provincies Flevoland en Noord-Holland vormt. Het is een gebied met de waterdynamiek (golfwerking als gevolg van wind) die voor een dergelijk moeras gewenst is. Deze locatie heeft bovendien vrijwel geen nadelige effecten op andere functies in het gebied. Om ervaring op te doen met aanleg en kosteneffectieve aanlegstrategieën wordt eerst een klein stukje moeras van enkele hectaren aangelegd.

Highlights ANT

Binnen de ANT-studies wordt onderzoek gedaan naar de oorzaken van de

Autonome Neergaande Trends van watervogels in het IJsselmeer en Markermeer. Eind 2013 wordt advies verwacht over de mogelijkheden om de neergaande trends te keren. Het onderzoek is met name gericht op de 'stuurknoppen' van het systeem, zoals bv de belasting met voedingsstoffen, de slibhuishouding, de inrichting en het menselijk gebruik. Andere factoren kunnen minder gemakkelijk worden beïnvloed, zoals bijvoorbeeld de aanvoer van exoten, klimaatveranderingen en bewegingen van internationale vogelpopulaties

Afname van de voedselrijkdom lijkt één van de belangrijkste mechanismen. Een verhoging van de nutriën-

tenbelasting is echter niet aan de orde in verband met voorgaand beleid en de eisen van de Europese Kaderrichtlijn Water.

Bij de randmeren is echter gebleken dat afname van voedselrijkdom ook kan leiden tot een spectaculair ecologisch herstel.

De eerste ANT-resultaten ondersteunen vergroting van habitatdiversiteit in het Markermeer-IJmeer. Bij het ontwerpen van maatregelen is de lijn een combinatie van het aanpakken van lokale oorzaken die zorgen voor neergaande trends en het robuuster en veerkrachtiger maken van het ecosysteem door te zorgen voor een grotere diversiteit.

Ecologisch herstel heeft wel tijd nodig. Tussen het nemen van maatregelen en het optimale ecologische resultaat is 10 tot 15 jaar nodig. Maar we zijn op de goede weg: het aantal waterplanten neemt de laatste jaren

toe, ook in het Markermeer. Ervaringen met ontwikkelingen achter de zogenaamd “Hockeysticks” langs de Houtribdijk leren dat ecologisch herstel zoals dat van de randmeren, hier op het niveau van deelgebieden heel goed mogelijk is. Kanttekening hierbij is wel dat maatregelen voor vogelsoorten die afhankelijk zijn van groot open water en kleine vis, zoals Nonnetjes en Grote Zaagbekken, het moeilijkst te realiseren zijn.

Conclusies

Tijdens de evaluatie is geconcludeerd dat:

- **Het TBES met de vier ecologische vereisten niet ter discussie staat;**
- **Er geen inhoudelijke aanleiding is om het pakket met geformuleerde maatregelen aan te passen.**
- **Wel is er discussie over de benodigde oppervlakte van maatregelen en de ecologische meerwaarde van bepaalde maatregelen.**

De komende periode zullen NMIJ en ANT door onderzoeken en het uitvoeren van experimenten vragen beantwoorden. Er zullen echter altijd onzekerheden blijven bestaan over hoe het systeem reageert op ingrepen. Aanbevolen wordt om de maatregelen stap voor stap uit te voeren, zodat steeds kan worden bijgestuurd.

- **Er zijn maatschappelijke bezwaren die detailaanpassing van de maatregelen vragen.** Voor het Toekomstbeeld Markermeer IJmeer is draagvlak in de regio. Nu met de realisatie van de pilot projecten gestart wordt, blijkt dat er andere belanghebbenden zijn die bepaalde maatregelen liever niet hebben om uiteenlopende redenen. Belangrijk is daarom om duidelijk te communiceren over het nut en de noodzaak van het TBES en bij de vormgeving van de maatregelen rekening te houden met bezwaren en te kijken naar de meekoppel-mogelijkheden.

Deltaprogramma IJsselmeergebied

In de afgelopen zes maanden zijn diverse gebieds- en thematische verkenningen uitgevoerd, evenals enkele technische studies en een waterhuishoudkundige analyse. Aan de hand van de informatie en de bevindingen daaruit is een eerste lichting strategieën ontwikkeld. Deze kwamen uitgebreid aan bod in de

tweede IJsselMeerweek. Datzelfde geldt voor de handreiking ruimtelijke kwaliteit die tussen december en nu ontwikkeld is en de mogelijke aanpak voor de tweede fase van het Deltaprogramma IJsselmeergebied (DPIJ). De tweede IJsselMeerweek vormde namelijk de overgang naar die volgende fase. In die nieuwe fase

worden de strategieën die nu ontwikkeld zijn nader uitgediept. Het Deltaprogramma IJsselmeergebied is onderdeel van het nationale Deltaprogramma. Dit is ingesteld om Nederland ook voor de komende generaties te beschermen tegen hoogwater en te zorgen voor voldoende zoetwater.

Aankondiging veldexperiment luwtestructuur

Eén van de ecologische experimenten uit het onderzoeksprogramma Natuurlijker Markermeer - IJmeer bestaat uit de aanleg van een tijdelijke luwtestructuur bij Warder aan de Noord-Hollandse kust van het Markermeer. Het experiment wordt naar verwachting aangelegd in juni en heeft een

maximale looptijd van 1 jaar. Deze structuur, die aanwezig is vanaf eind mei 2011 tot juli 2012, maakt deel uit van het onderzoek naar mogelijkheden om het water helderder te krijgen. Dit door de hoeveelheid zwevend slib terug te brengen. De luwtestructuur bestaat uit een damwand op enige

afstand van de kust. De locatie wordt gemarkeerd door uitgebreide betonning en verlichting. Nadat het meetprogramma helder water is afgerond wordt de dam weer verwijderd. De meetresultaten worden gebruikt bij de beoordeling van de werkzaamheid van eventuele permanente luwtestructuren.

Afscheid gedeputeerden

De beide gedeputeerden die de afgelopen jaren de regie hebben gevoerd op het proces rond het Markermeer-IJmeer nemen afscheid. We bedanken ze voor hun inzet en vragen wat ze aan hun opvolger voor dit project willen meegeven.

Gedeputeerde Rinske Krusinga, provincie Noord-Holland:
“Ik wil mijn opvolger meegeven dat het herstel van de waterkwaliteit van het Markermeer en IJmeer nodig is. De proef met het slibscherm bij Zeevang zal uitwijzen hoe effectief deze methode is. Een combinatie van herstelmaatregelen met de dijkversterking van de Markermeerdijken en mogelijk een oeverdijk lijkt een uitgelezen kans om de veiligheid binnendijks met ecologische meer-

waarde buitendijks te realiseren. Bovendien zijn er voor de recreatieve ontwikkeling in het gebied ook mogelijkheden, die wij vanuit de regio met de werkmaatschappij Markermeer IJmeer zullen inbrengen in de rijksstructuurvisie.”

Gedeputeerde Andries Greiner, provincie Flevoland:
“Ik wil mijn opvolger het liefste een hele grote zak geld meegeven. Want het vinden van financiële middelen voor de realisatie van de ecologische ambitie zal ook de komende jaren de grootste opgave zijn. Daarbij: geduld en het uitzicht op de langere termijn zijn onontbeerlijk. De eerste stapjes worden nu gezet, onder andere in NMIJ, maar de realisatie van het Toekomstbeeld gaat een paar decennia duren. Het belangrijkste is toch dat het een proces is waar je zoveel enthousiaste mensen met nieuwe en goede ideeën tegenkomt om de gehele regio te ontwikkelen tot het Blauwe

Hart van Nederland. Daarom kan en mag het eigenlijk niet misgaan.”

Gedeputeerden Andries Greiner en Rinske Krusinga

Interview Flos Fleischer

De Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer (VBIJ) is vanaf het begin af aan nauw betrokken geweest bij de ontwikkeling van een visie over hoe de natuur versterkt kan worden in het Markermeer-IJmeer (TMIJ). Deze visie is ook echt nodig, omdat de natuur van het Markermeer-IJmeer nog steeds achteruit gaat. Er liggen nu goede plannen om de ecologie in het gebied te versterken. Binnen het project Natuurlijk(er) Markermeer-IJmeer (NMIJ) gaan dit jaar de eerste natuurexperimenten van start. Zo wordt er eerst op kleine schaal bekeken of de verbetervoorstellen echt gaan werken voor de natuur. Flos Fleischer, directeur van de VBIJ vindt het een spannend proces!

Wat houdt jullie bijdrage aan dit proces precies in?

Binnen het maken van de ecologische verbeterplannen van TMIJ zijn destijds veel partijen betrokken geweest, maar de betrokkenheid van burgers was minimaal. Toch vindt de VBIJ dat burgers ook betrokken moeten zijn bij dit planproces. Daarom is de VBIJ, in samenwerking met de Provincie Flevoland, een project gestart: Flevokust, een dijk en meer! Wij zijn met burgers en belanghebbenden in de bus gestapt en hebben het gebied, van Enkhuizen tot aan de Lepelaarsplassen, verkend. Vervolgens is er in het provinciehuis gezamenlijk gekeken naar de identiteit van het gebied. Tot slot is onderzocht hoe de plannen van TMIJ zich verhouden tot wat de burgers waardevol vinden in het gebied. Zo zijn wij gekomen tot een aantal aanbevelingen voor de inpassing

van de TMIJ-plannen.

Op de open dag van de provincie (26 februari jl.) hebben we nogmaals met burgers gediscussieerd over de ruimtelijke kwaliteit van het gebied en de plannen die er liggen.

Wanneer is het project een succes?

Het was heel leuk om samen met de burgers van Flevoland te ontdekken wat hun beleving is van het Markermeer kustgebied en om met hen te discussiëren over de plannen in relatie tot de ruimtelijke kwaliteit en de identiteit van het gebied. Wij vinden het project succesvol als er bij het ontwerpen van de natuuringrepen in het Markermeer-IJmeer rekening wordt gehouden met de beleving van de burgers en belanghebbenden. De belangrijkste boodschap van de burgers was: Houd rekening met de openheid en de ruimtelijke beleving van het gebied!

Wat wordt de toekomst voor het Markermeer-IJmeer volgens de VBIJ?

De natuur van het Markermeer-IJmeer is in de toekomst aanzienlijk verbeterd door diverse ingrepen. Grote groepen vogels maken gebruik van het gebied omdat er voldoende foerageer- en broedplaatsen zijn en er ruimte is om te rusten en te ruïen. Daarbij is de belangrijkste kernwaarde van het Markermeer-IJmeer onveranderd: een groots en open watergebied. Aan de randen van het meer hebben Almere en Lelystad zich ontwikkeld tot aantrekkelijke kwalitatieve steden met een gezicht aan het water. De robuuste ecologie is sterk genoeg voor andere functies, zoals watersportrecreatie, zandwinning, beroepsvaart en visserij.

Kortom voor mens en dier is het goed toeven op het Markermeer en IJmeer!

Flos Fleischer directeur van de VBIJ (helemaal rechts), in gezelschap met belanghebbende en bewoners op zoek naar 'Identiteit van het Markermeer'.

“Slim schakelen is miljoenen besparen”

Interview Roelof Balk, directeur WMIJ

De Werkmaatschappij Markermeer-IJmeer heeft de opdracht om het Toekomstbeeld Markermeer - IJmeer te optimaliseren. Wij vroegen directeur Roelof Balk naar de aanpak van de WMIJ, en hoe hij persoonlijk bij Markermeer-IJmeer betrokken is geraakt.

“Provincie Flevoland en het ministerie van EL&I hebben mij benaderd. Dat heeft vast te maken met mijn financiële achtergrond bij ruimtelijke projecten. Bij het Nationaal Groenfonds ben ik specialist geworden in financiering van natuur en landschap. Daarvoor al had ik bij het Ministerie van Financiën veel ervaring opgedaan in het politiek-bestuurlijke krachtenveld. Dat komt nu goed van pas.

“Het Markermeer heb ik al lang geleden in mijn hart gesloten. Als kind bracht ik vele zomers door in een vissershuisje aan de Zuiderdijk, tussen Hoorn en Enkhuizen. Prachtige luchten, soms spookachtige en donderende stormwinden en eindeloos wandelen langs de dijk. De vluchthaven van Wijdenes was toen een verzand vissershaventje waar je kon zwemmen - één van de weinige plekken waar je veilig het water in kon. De dynamiek van weer en water, het Zuiderzeegevoel, de dijkbeleving: ze zitten in mijn systeem.

Water en land

“Markermeer en IJmeer zijn van onschatbare waarde. Dit gebied weerspiegelt een eeuwenlang samenspel tussen mens en natuur, op de grens van water en land. Cultuurhistorie, ruimte en ecologie: het is hier “people, planet, profit”, lang voordat die uitdrukking was uitgevonden. Denk aan de dijken en de polders, de steden aan het water, de vogels, de rust en de ruimte die je hier nog vindt.

“Het Toekomstbeeld is een prachtig plan. Oermoeras, slibputten en vooroevers geven het ecologisch systeem weer een enorme veerkracht. Maar het is nog te duur. Om het haalbaar te maken werken wij drie lijnen zorgvuldig uit: ecologie, economie en financiering.

Drie pijlers

“In het hart van de optimalisatie ligt de pijler Ecologie. Kunnen de maatregelen slimmer en goedkoper met dezelfde effectiviteit? Zijn de luwtemaatregelen te combineren met dijkverzwaaringswerken? Werken de ideeën ook echt in de praktijk? In deze pijler moeten we de kosten, € 850 miljoen, substantieel verlagen. Belangrijke informatie hiervoor komt uit het NMIJ-traject waar Rijkswaterstaat de regie over heeft.

“De tweede pijler is Economie en gebruik. We onderzoeken hoe we de maatschappelijke baten van het Toekomstbestendig Ecologisch Systeem kunnen verhogen. Recreatie en toerisme, duurzame energiewinning, scheepvaart. We spreken met de gemeenten langs het water over hun visies op de ontwikkeling van de kust. Tot nu toe lag de nadruk sterk op de groei van Almere. Wij willen de belangen van de andere gemeenten en de bewoners die zij vertegenwoordigen hier ook in betrekken, op een duurzame manier die past bij dit gebied.

“De derde pijler is Financiering: het overbruggen van kosten en baten op het juiste moment. Dat is iets van publieke en private partijen samen, van overheid, bedrijfsleven en burgers. Sommige kosten kun je terugverdienen, andere zijn puur in het publieke belang. Het gaat hier om waardecreatie en

behoud van waarden. Wij leggen de lat hoog: het liefst willen wij komen tot een overeenkomst tussen overheden en private partijen. Bijvoorbeeld over de grondstromen in dit gebied: opbrengsten van zandwinning en grondverwerking benutten voor de natuurprojecten en de dijkversterking. Daar valt veel winst in te behalen.

Misverstanden ophelderen

“Naast de die drie pijlers hechten wij zeer aan communicatie en draagvlak. Daar is bij het ontwerp van het Toekomstbeeld al veel aan gedaan. Toch zijn niet alle betrokkenen aangesloten. Gedreven door liefde voor de omgeving maken zij zich al gauw bezorgd over nieuwe ontwikkelingen. Dat is ook niet zo vreemd als je bedenkt hoe het vaak gegaan is in deze wereld: ‘alles van waarde is weerloos’. Ik vind daarom allereerst erg belangrijk dat we misverstanden ophelderen en precies zijn in wat we willen bereiken. Een voorbeeld? Recreatie en natuur kunnen vaak hand in hand gaan, maar soms ook niet. Je moet straks bijvoorbeeld niet met je waterscooter door het oermoeras varen. Maar wij moeten ook geen luwtedammen aanleggen waar je als schipper met je tjalk niet omheen kan. Daar moeten we goede afspraken over maken.

“Communicatie is ook heel belangrijk om de juiste keuzes te maken. Het is niet een kwestie van alleen maar zenden en uitleggen hoe het volgens de ingenieurs of de bestuurders zou moeten. Een echte dialoog is nodig. Dat geldt voor het gehele RRAAM-proces. Daar is het maatschappelijk proces met Guido van Woerkom voor bedoeld. Ik zet mij er persoonlijk voor in om die dialoog te voeren.

“Ook richting politiek Den Haag moeten we duidelijk communiceren. Natuur en landschap hebben weinig prioriteit in de nationale politiek. Dat is begrijpelijk in een moeilijk economisch tij. Maar de kwaliteit van onze leefomgeving overstijgt elke crisis. Investeren in kwaliteit is investeren in waarde. Ik zie het als onze taak om de waardeontwikkeling van het TMIJ scherp in beeld te brengen bij de Haagse beslissers.

Momentum

“Het grootste risico is dat we het momentum voorbij laten gaan. We moeten in beweging blijven, opkomen door de goede zaak. Anders ontglipt het je en gebeuren er dingen waar we later spijt van krijgen. Het Toekomst-

beeld is een goed doortimmerd ecologisch verhaal. De groeiontwikkelingen in de Randstad maken dat het Toekomstbeeld hoog op de agenda staat. Door nu slim te schakelen kunnen we miljoenen besparen in de uitvoering. Dit jaar nog moeten we al die

kansen uitgewerkt hebben en deels al benutten. Het is een plan voor de langere termijn, maar we moeten vandaag al handelen om ons ideaal te verwezenlijken. In het grootste risico zit meteen ook de grootste aansporing: volhouden en doorzetten.”

Impressie bijeenkomst ‘Toerisme en recreatie in het Markermeer-IJmeer’

Op woensdag 6 april is door de Werkmaatschappij Markermeer IJmeer (WMIJ) in de Kompaszaal in Amsterdam de bijeenkomst ‘Toerisme en recreatie in het Markermeer-IJmeer’ georganiseerd. Bij deze bijeenkomst was een 20-tal experts aanwezig afkomstig van zowel de overheid als het bedrijfsleven uit de toeristisch-recreatieve sector. De bijeenkomst borduurde voort op de in 2009 opgestelde recreatiestudie in het kader van het Toekomstbeeld Markermeer IJmeer (TMIJ).

De ochtend startte met een introductie door Roelof Balk, directeur van de WMIJ. Hij gaf uitleg over de plaats van de WMIJ in de besluitvorming rond de Rijksstructuurvisie voor het Markermeer-IJmeer. De WMIJ heeft de opdracht gekregen om het opgestelde TMIJ verder uit te werken en haalbaar en betaalbaar te maken.

Vervolgens gaf IJsbrand Zwart, van de werkgroep ecologie van de WMIJ, een korte toelichting op de noodzakelijke ecologische maatregelen in het gebied. Hierop volgde een discussie over de

vraag of de luwtedammen, zoals deze worden voorgesteld bij Hoorn, de recreatie niet in de problemen brengen. Het is de kunst om op zoek te gaan naar manieren om de luwtestructuren te realiseren zonder dat de recreatie er last van heeft. De recreatie kan juist profijt hebben van ecologische ingrepen door bijvoorbeeld te werken met een flexibel eiland dat ook recreatief kan worden benut. Oproep van de aanwezigen was dat deze integrale oplossing snel wordt uitgewerkt.

Jeroen Plantinga van de werkgroep recreatie en toerisme van de WMIJ gaf een presentatie over de recreatiestudie die in 2009 is opgesteld. Hij legde uit dat de werkgroep zich niet tot doel stelt de recreatiestudie over te doen, maar deze te actualiseren. Ook wil de werkgroep een markttoets over de plannen laten uitvoeren en de economische spin-off in beeld te brengen. Daarbij wordt tevens aandacht besteed aan het zoeken naar slimme combinaties met natuur, waardoor ‘werk-met-werk’ wordt gemaakt. In de discussie

die volgde op deze presentatie werd een aantal nieuwe trends gesignaleerd die moet worden meegenomen in de actualisering van de recreatiestudie. Zo heeft de economische crisis duidelijk effect op de toeristisch-recreatieve sector en is er een toenemende vraag naar stadstoerisme en stadscampings. Daarnaast werd de oproep gedaan om, als er een IJmeerlijn komt, deze ook recreatief te benutten.

Geer Schakel van *LAGroup leisure & arts consulting* legde als vervolg op de presentatie van Jeroen Plantinga uit op welke wijze LAGroup de bestedingen in kaart wil brengen. De aanwezigen en andere betrokkenen worden de komende weken gevraagd de aangeleverde plannen uit de recreatiestudie zoveel mogelijk te actualiseren en concretiseren. Dit vormt de basis voor de markttoets, die LA Group zal gaan uitvoeren. Daarnaast stelt het bureau een functioneel programma op. Dit programma wordt op een terugkombijeenkomst in mei aan de betrokkenen teruggekoppeld en besproken.

Stand van zaken dijkversterking Hoorn-Amsterdam

Het hoogheemraadschap heeft op 9 december 2010 besloten een oeverdijk als extra alternatief aan de lopende planstudies toe te voegen. Een oeverdijk is een nieuwe versterkingswijze; een halfhoge brede zanddijk die in het Markermeer tegen de bestaande dijk wordt gelegd. Een oeverdijk kan een flexibele en toekomstgerichte oplossing zijn, die bij aanleg minder overlast oplevert. Onderzoek moet uitwijzen of de aanleg en het onderhoud ook goedkoper kan dan bij een conventionele dijkversterking. Een oeverdijk kan mogelijk ook perspectief bieden voor recreatie of natuur.

Tijdslijn NMIJ

- 2011 Aanleg luwtestructuur inclusief metingen
- 2012 Start realiseren pilot moeras, uitvoering experimenten in waterproeftuin
- 2013-2014 Volgen van experimenten en verwerken van de resultaten
- 2015 Opstellen rapport en advies aan Kabinet

Tijdslijn WMIJ

- Eind 2011 Startbesluit Eerste fase: verkenning luwtmaatregelen Hoornsche Hop
- Eind 2011 Aanlevering input voor concept Rijksstructuurvisie/MER
- Eind 2012 Vaststelling concept- Rijksstructuurvisie
- Eind 2014 Vaststelling Rijksstructuurvisie en besluit volgende fase TBES

Rijk en Regio werken in de noordelijke Randstad samen in het Rijks - Regio-programma Amsterdam - Almere - Markermeer (**RRAAM**) om de drievoudige ambitie m.b.t. wonen, vervoer en ecologie concreet te maken en te optimaliseren zodat het betaalbaar wordt en uitgevoerd kan worden. Deze optimalisatieslag moet er toe leiden dat het kabinet in 2012 op grond van de dan beschikbare informatie en

alternatieven een besluit kan nemen in de concept-Rijksstructuurvisie. Hiertoe zijn 4 werkmaatschappijen opgericht. Voor de optimalisatie van de ecologische schaa sprong is de Werkmaatschappij Markermeer-IJmeer (**WMIJ**) opgericht. De WMIJ is een samenwerking van de ministeries van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en Infrastructuur en Milieu (waaronder Rijkswaterstaat) en de provincies

Flevoland en Noord-Holland. De WMIJ maakt gebruik van de kennis die wordt ontwikkeld in bureaustudies en praktijkproeven van het programma Natuurlijker Markermeer-IJmeer (**NMIJ**).

